

היום נלמד בעזרת ה':

שבועות דף מב

(בעמוד הקודם)

ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי שית מאה זוזי דמסיקנא בך: אדם אחד אמר לחבירו 'תביא לי את השש מאות זוזים שאני נושה בך', ענה לו חבירו 'וכי לא פרעתי לך מאה קבים של עפצים (= גידולים על גבי עץ אלון הדומים לאגוזים, ומעבדים בהם עורות) שכל קב היה שווה שש זוז? וא"כ החזרתי לך שש מאות זוז!' אמר לו המלווה 'וכי מחירם לא היה ארבעה זוזים לכל קב? וא"כ החזרת לי רק ארבע מאות זוז ואתה עדיין חייב לי מאתיים זוז!' באו שני עדים ואמרו שאכן מחיר העפצים היה ארבעה זוזים לכל קב, והלווה טוען 'בכל מקרה החזרתי לך את כל החוב, ואם בעפצים לא היה מספיק כדי לכסות את כל החוב הרי שאת השאר פרעתי במעות'.

אמר רבא: הלווה הוחזק כפרן, כיון שיש כאן שני עדים שמכחישים אותו.

אמר רמי בר חמא לרבא, הא אמרת 'כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה', וגם כאן לא מוטל על הלווה לזכור באיזה אופן פרע את החוב, אלא הוא זוכר שפרע לו סתם, ולכן הוא חשב ששער העפצים היה שש זוז לכל קב, והוא לא הוחזק כפרן, וישבע ששילם הכל ויפטר.

א"ל רבא: את גובה השער של הסחורה אנשים זוכרים, וא"כ הוא זוכר את שווי העפצים, וכיון שהעדים מכחישים אותו הוחזק כפרן.

ההוא דא"ל לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך, והא שטרא: אדם אחד אמר לחבירו 'תביא לי את המאה זוזים שאני נושה בך, והנה השטר', ענה לו הלווה 'כבר פרעתי לך', אמר לו המלווה 'מה שהחזרת לי היה של חוב אחר שהיית חייב לי'.

אמר רב נחמן: הורע השטר, כיון שהמלווה מודה שקיבל ממנו מאה זוזים, ואינו יכול לטעון שהוא קיבלם עבור חוב אחר, אלא אנו אומרים שאכן הלווה פרע את החוב שבשטר.

רב פפא אמר: לא הורע השטר.

קושיא על רב פפא: **ולרב פפא**, מדוע זה שונה מהמעשה שהיה באחד שאמר לחבירו 'תביא לי את המאה זוזים שאני נושה בך, והנה השטר', וענה לו חבירו 'זכי לא הבאתי לי אותם כדי לקנות בהם שוורים ונתחלק ברווחים'?! והמשיך חבירו ואמר לו 'וכן עשיתי, ואתה באת וישבת במקום שעומדים הקצבים ומוכרים את הבשר וקיבלת את מעותיך!' ואמר לו הנושה 'המעות האלו היו עבור חוב אחר', ואמר על זה רב פפא שהורע השטר. וא"כ קשה מדוע במקרה שלנו הוא אמר שלא הורע השטר.

תירוצ: **התם כיון דקאמר:** שם כיון שהלווה אמר למלווה 'נתת לי את המעות כדי לקנות שוורים, ומהרווח קיבלת את הפירעון', והמלווה שתק, הרי זה סימן שהוא מודה ללווה שכך היה, וא"כ הורע השטר, אבל כאן באמת יתכן שמה שהוא החזיר לו היה עבור חוב אחר.

שאלה: **מאי הוי עלה?** מה ההלכה במקרה שהמלווה טוען שהחזיר היה עבור חוב אחר?

תשובה: **רב פפי אמר לא איתרע שטרא, רב ששת בריה דרב אידי אמר איתרע שטרא.**

והלכתא איתרע שטרא וכו': וההלכה שהורע השטר, אבל זה רק במקרה שהלווה פרע לו בפני עדים ואפילו שהוא לא אמר למלווה בפירוש שהוא פורע לו את החוב שבשטר. אבל אם הלווה פרע למלווה בינו לבינו ללא עדים, מתוך שיכול המלווה לומר 'לא היו דברים מעולם' (= מעולם לא החזרתי לי את החוב הזה), הרי שהוא יכול לומר מה שהחזרתי לי היה עבור חוב אחר, וכמעשה שהיה עם אבימי בנו של רבי אבהו. [מובא במס' כתובת דף פה. אבימי לווה כסף מאנשי 'בית חוזאי', ושלח את חמא לפרוע להם את החוב. לאחר שחמא נתן להם את הכסף הוא ביקש מהם לקבל בחזרה את השטר חוב שכתב להם אבימי, אך הם אמרו לו שאת הכסף הם לקחו עבור חוב נוסף שהיה לאבימי אצלם שהיה חוב בעל-פה ללא שטר. אלא שאבימי טען שלא היה חוב כזה מעולם. בא אבימי לפני רבי אבהו, אמר לו רבי אבהו - אם אין לך עדים ששילמת את

החוב, הם נאמנים בטענתם, משום שיש להם 'מיגו' שיכלו לטעון שלא פרעת את החוב מעולם].

ההוא דאמר ליה לחבריה: מעשה בלווה שאמר למלווה בשעת ההלוואה בפני עדים 'אתה נאמן עלי כל זמן שתאמר שלא קיבלת את הפירעון, ואני לא אוכל לומר לך שפרעתי', אח"כ הלך הלווה ופרע לו בפני עדים.

אביי ורבא דאמרי תרוייהו: אביי ורבא אמרו - הרי הלווה האמין את המלווה שיוכל לומר שהוא לא פרע לו, ולכן אפילו שיש כאן עדים שהוא פרע, אם המלווה מכחיש הרי הלווה חייב לשלם לו.

קושיא: מתקיף לה רב פפא: אמנם הלווה נתן למלווה נאמנות יותר ממנו עצמו, אבל הוא לא נתן לו נאמנות יותר מעדים, ולכן המלווה לא נאמן להכחיש אם יש כאן עדים.

ההוא דא"ל לחבריה מהימנת לי כבי תרי: מעשה בלווה שאמר למלווה בשעת ההלוואה 'אתה נאמן עלי כמו שני עדים כל זמן שתאמר שלא קיבלת את הפירעון, ואני לא אוכל לומר לך שפרעתי', אח"כ הלך הלווה ופרע לו בפני שלושה עדים.

אמר רב פפא: הלווה האמין את המלווה כמו שני עדים ולא כמו שלושה עדים, ולכן המלווה לא יכול להכחיש את שלושת העדים.

דחיית דברי רב פפא: א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: אין הבדל בין שני עדים לשלושה עדים, שהרי כל מה שחכמים אמרו שהולכים אחר רוב דעות, זה רק לגבי אומדן, כלומר כאשר רוצים לשום (= מל' שומה) ערכו של חפץ כמה הוא שווה, ומעט בני אדם אומרים שהוא שווה כך ואילו הרוב אומרים ששוויו הוא אחר, הרי יותר מסתבר שערך הדבר הוא כדעת הרוב, אבל לגבי עדות הרי מאה עדים נחשבים כמו שני עדים, ושני עדים כמו מאה, כלומר כאשר האמין הלווה את המלווה כשני עדים, אין זה תלוי במספר האנשים האומרים שפרע או לא, אלא הדבר תלוי בכח הנאמנות שנתנה התורה לעדים, והיא נתנה את הכח לשני עדים כמו לשלושה, וא"כ כיון שהלווה נתן למלווה נאמנות של שני עדים, הרי המלווה נאמן גם נגד שלושה עדים.

לישנא אחרינא: הגמ' מביאה לשון אחרת בדברי רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא.

ההוא דא"ל לחבריה מהימנת לי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא, אזל ופרעיה באפי תלתא, אמר רב פפא כבי תרי הימניה כבי תלתא לא הימניה: כנ"ל.

מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע תרי כמאה ומאה כתרי: והרי לגבי עדות הרי מאה עדים נחשבים כמו שני עדים, ושני עדים כמו מאה, וכיון שהלווה נתן למלווה נאמנות של שני עדים, הרי המלווה נאמן גם נגד שלושה עדים, וכנ"ל.

מוסיף רב הונא בריה דרב יהושע ואומר - ואי א"ל כבי תלתא ואזל פרעיה באפי בי ארבעה, כיון דנחית לדעות נחית לדעות: ואם הלווה אמר למלווה 'אני מאמין לך כמו שלושה עדים', ואח"כ פרע לו בפני ארבעה עדים, כיון שכבר בהתחלה הוא אמר מספר שהוא יותר מכדי עדות (= שלעדות די בשני עדים, והוא אמר שלושה), הרי בוודאי שהוא הקפיד על דעות, דהיינו שהמלווה נאמן לו רק כשלושה עדים ולא יותר, ולכן המלווה לא נאמן להכחיש ארבעה עדים.

*

למדנו במשנה - אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן ואין משביעין את הקטן:

מ"ט (= מאי טעמא): שנאמר "כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כְּלִים לְשֹׁמֵר וְגִנֵּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצֵא הַגֵּנֵב יִשְׁלַם נִשְׁיָם. אִם לֹא יִמָּצֵא הַגֵּנֵב וְנִקְרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שִׁלַּח יָדוֹ בְּמִלְאֲכַת רֵעֵהוּ", דהיינו רק אם יתן "איש" ולא קטן אז שייך "ונקרב בעל הבית אל האלהים" שזו שבועה, אבל אין נתינת קטן נחשבת לכלום לעניין זה.

*

למדנו במשנה - אבל נשבעין לקטן ולהקדש:

קושיא: והא אמרת רישא אין נשבעין על טענת שוטה וקטן: לפני כן כתוב במשנה שלא נשבעים על טענת קטן, ועכשיו כתוב שכן נשבעים!

אמר רב בבא בטענת אביו, ור' אליעזר בן יעקב היא: המשנה כאן מדברת בקטן יתום הבא מכח אביו, וטוען ללווה 'אבא שלי הלווה לך כסף ואתה חייב להחזירו'. ככזה מקרה הלווה צריך להשבע לקטן. וזהו כדעת רבי אליעזר ב"י החולק על רבנן. כדלהלן.

פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו: יתכן שאדם ישבע בגלל טענה שהוא עצמו אמר אותה, בלי שאף אחד יתבע אותו.

מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס: אדם האומר לחבירו 'אבא שלך הלוח לי מנה, וכבר החזרתי לו חצי'. לדעת רבי אליעזר ב"י אפילו שהוא מעצמו בא לבן ואומר לו 'אבא שלך הלוח לי והחזרתי לו חצי' הוא חייב שבועה. לדעת רבנן הוא פטור מלהישבע על כך, מפני שהוא כ'משיב אבידה' הפטור משבועה. משום שהוא בא מעצמו לומר לבן שהוא חייב לו כסף למרות שהיה יכול לשתוק והבן לא היה יודע כלום, אם כן הוא 'כמשיב אבידתו' של הבן.

קושיא: וראב"י לית ליה משיב אבידה פטור? הרי חכמים תקנו שמשיב אבידה פטור משבועה מפני תיקון העולם. (כי אנשים לא ירצו להחזיר אבידה).

תירוץ: בטוענו קטן: באמת כשהוא בא מעצמו, ראב"י לא מחייב שבועה. אבל כאן מדובר שבנו הקטן של האבא שנפטר, תובע אותו ואומר לו 'אבא שלי הלוח לך מנה', והוא אומר לו 'החזרתי לו חצי'. מכיון שהוא לא בא מעצמו אלא תבעו אותו לדיון, הוא לא נחשב כ'משיב אבידה' והוא חייב שבועה.

קושיא: קטן? והאמרת 'אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן'!

תירוץ: לעולם גדול וכו': באמת הוא 'גדול', אבל הוא נקרא 'קטן' ביחס לעסקים של אביו.

אי הכי 'טענת עצמו'? **טענת אחרים היא!** הרי ראב"י אמר שלפעמים אדם נשבע על 'טענת עצמו', ואילו כשתובעו גדול אין זו טענת עצמו. **תירוץ: טענת אחרים והודאת עצמו:** הכוונה טענה של אחרים והודאה שלו על חלק מהטענה. **קושיא: כולו נמי וכו':** הרי כל הטענות שעליהם נשבעים הם טענה של אחרים והודאת עצמו!

אלא בדרכה קמפלגי: הגמרא חוזרת בה, מדובר שטוענו קטן. ואין קושיא מהדין שלא נשבעים על טענת קטן, כי כאן הקטן מגיע מכח טענת אביו. דהיינו הסיבה שלא נשבעים על טענת קטן משום שבפסוק כתוב 'כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כְּלִים לְשֹׁמֵר וְגָנֵב מִבֵּית הָאִישׁ.. וְנִקְרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים (= לשבועה) אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאֶכֶת רֵעֵהוּ' דוקא 'איש' ולא קטן. אבל כאן שהוא טוען שהאבא הלוח את הכסף, מודה ראב"י שנשבעים. אמנם מכיון שתובע אותו קטן, קורא לזה ראב"י 'טענת עצמו', כי בכל מקום טענת קטן אינה נחשבת כלל חוץ מכאן שהוא בא מכח אביו.

אלא שעדיין לכאורה הנתבע צריך להיות פטור בגלל שהוא משיב אבידה. ובזה נחלקו ראב"י ורבנן. על פי דברי רבה כדלהלן.

דאמר רבה: רבה מבאר מדוע חייבה התורה שבועה את המודה במקצת? והתשובה - בעיקרון הלווה היה מעוניין לכפור בכל החוב, אבל הוא לא מסוגל להעזיז פניו נגד המלוה. אך אם כן קשה, עלינו לא להאמין לו כשהוא נשבע על החצי הנוסף, משום שהחשוד לגנוב ממון אינו נאמן להישבע? והתשובה היא שהוא באמת מעוניין להודות על הכל, אבל אין לו כסף ולכן הוא אומר לעצמו אני אודה רק על חצי עד שאני אשיג כסף ואז אני אפרע לו את החצי השני. ולכן הוא לא נחשב חשוד על הממון. עד כאן דברי רבה.

המחלוקת של ראב"י ורבנן היא האם כמו שהוא לא מעיז לכפור באבא, הוא גם לא מעיז לכפור בכן. לדעת ראב"י הוא לא מסוגל לכפור אפילו בבנו הקטן של המלוה, ולכן בזה שהוא מודה בחצי הוא לא נחשב משיב אבידה, והוא חייב שבועה. אבל לדעת רבנן רק באבא הוא לא מעיז לכפור אבל בכן הוא מעיז, וממילא כשהוא מודה לו בחצי הרי הוא משיב אבידה על החצי ופטור משבועה. (ולדעתם הוא מעיז לכפור אפילו כשבן גדול תובע אותו, ולכן הוא נחשב משיב אבידה ופטור משבועה).

לסיכום, מה שכתוב בסיפא של המשנה שנשבעים על טענת קטן, הכוונה לקטן שבא מכח טענת אביו ואליבא דרבי אליעזר ב"י.

קושיא: **מי מצית מוקמת לה וכו':** האם אתה יכול להעמיד את המשנה כראב"י? והרי כתוב במשנה ברישא - אם הבן של הנפטר תובע אותו 'מנה לאבא בידך', והלה אומר לבן 'אין לך בידי אלא חמשים דינר', הוא פטור משבועה למרות שהוא מודה במקצת, מפני שהוא משיב אבידה, כי היה יכול לכפור בכל. אך הרי כל זה דוקא אליבא דרבנן, כי לדעת ראב"י הלווה לא מעיז פניו לכפור גם בכן, ואם כן הוא לא נחשב משיב אבידה!

תירוץ: **התם דלא אמר ברי לי הכא דאמר ברי לי:** ברישא מדובר שהבן לא אמר 'ברי לי' (= ברור לי) שאתה חייב, ולכן הנתבע פטור משבועה. אבל בסיפא מדובר שאמר ברי לי, ולכן הנתבע חייב שבועה.

ביאור אחר בדברי המשנה:

שמואל אמר: מה שאמרה המשנה 'אבל נשבעין לקטן ולהקדש', 'לקטן' - אין הכוונה לתביעה של הקטן, אלא להיפך לפרעון מנכסי הקטן. דהיינו אם יש לתובע

שטר חוב שאביו של הקטן היתום חייב לו כסף, הוא צריך להשבע שהאבא לא שילם לו בחייו. וכן 'להקדש' - הכוונה למקרה שהלווה הקדיש את נכסיו ובא המלווה להפרע מההקדש (כי ההלוואה שלו קדמה להקדש, וההקדש לא חל על הקרקע המשועבדת לחוב). הוא צריך להשבע שהוא לא קיבל את הכסף מהלווה.

קושיא על שמואל: לקטן ליפרע מנכסי קטן - תנינא! וכו': הרי זה כבר כתוב במשנה לקמן (דף מה') שהבא להפרע מנכסי יתומים, לא יפרע אלא בשבועה. ואם כן מדוע צריכה המשנה לכתוב זאת פעמיים?

תירוץ: הא קמשמע לן כדאביי קשישא וכו': הבא להפרע מנכסי יתומים נפרע רק מקרקע זיבורית ורק בשבועה. ואין הבדל בין יתומים קטנים לגדולים. ולכן היה צריך לכתוב פעמיים שהנפרע מנכסי יתום חייב שבועה. פעם אחת ללמד על קטנים (וזה מה שכתוב כאן 'לקטן'), ופעם אחרת על גדולים (וזה מה שכתוב לקמן 'יתומים').

קושיא נוספת: להקדש ליפרע מנכסי הקדש - תנינא! מנכסים משועבדים לא יפרעו אלא בשבועה. ומה לי משועבדים להדיוט ומה לי משועבדים לגבוה?

תירוץ: איצטריך וכו': היה מקום לומר שדוקא הבא להפרע מנכסי חבירו חייב להשבע מחשש לקנוניא. דהיינו יש חשש שהלווה עשה קנוניא עם המלווה לאחר שפרע לו את החוב, שהשטר חוב ישאר אצל המלווה, והמלווה ילך ויוציא את הקרקע מהקונה שקנה אותה מהלווה לאחר ההלוואה, והם יתחלקו בה. אבל לגבי הקדש אין לחשוש שאדם יעשה קנוניא להוציא ממון מהקדש, ואם כן המלווה לא צריך להשבע. קמ"ל שצריך להשבע.

קושיא: והאמר רב הונא: שכיב מרע שהקדיש את כל נכסיו, ואח"כ אמר שהוא חייב לפלוני מנה וצריך להביא לו אותו מהנכסים, הוא נאמן. כי חזקה אין אדם עושה קנוניא על הקדש. ולכן הפלוני לא צריך להשבע כדי לקבל את המנה.

תירוץ: אמרי: כל זה דוקא בשכיב מרע העומד למות, שאין לו אינטרס בדבר ו'אין אדם חוטא ולא לו'. אבל באדם בריא אנו חוששים לקנוניא גם לגבי הקדש.

משנה: ואלו דברים שאין נשבעין עליהן: שבועה מהתורה. כגון במקרה של מודה במקצת, (או שבועת השומרים כדלהלן).

אין בהן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה: תשלומי כפל אם גנב. ותשלומי ארבעה וחמשה אם גם טבח או מכר. (ראה "מושגים בדף").

שומר חנם אינו נשבע, נושא שכר אינו משלם: אם נגנבו או נאבדו.

ר' שמעון אומר: המקדיש קרבן בלשון 'הרי עלי', הוא מקבל אחריות על עצמו להביא את הקרבן, ואם הקרבן יאבד הוא יצטרך להביא קרבן חדש. ולכן אם מסר אותו לשומר והוא נאבד לשומר, השומר חייב להשבע. משום שלדעת רבי שמעון 'דבר הגורם לממון' נחשב לממון, והבהמה הזו גורמת לממון, כי אם תאבד יתחייב הבעלים להביא קרבן חדש. ולכן למרות שלא נשבעים על הקדש, על זה כן נשבעים, כי היא נחשבת כממונו של הבעלים.

אבל המקדיש בהמה בלשון 'הרי זו' שאז הבהמה קדושה והבעלים אינו חייב באחריותה, לא נשבעים עליה, כי לא נשבעים על ההקדש.

רבי מאיר אומר: יש דברים המחוברים לקרקע אבל אין דינם כקרקע. וחכמים חולקים עליו וסוברים שכל המחובר לקרקע דינו כקרקע. הנידון הוא, בבעלים שתובע את השומר ואומר לו 'עשר גפנים טעונות ענבים מסרתי לך', והשומר אומר 'מסרת לי רק חמש'. רבי מאיר מחייב שבועה על הענבים, וחכמים פוטרם.

הגמרא תבאר שהמחלוקת היא בענבים העומדות להיבצר, האם הם נחשבות ככצורות או לא. לדעת רבי מאיר הם נחשבות ככצורות וממילא דינם כמטלטלין שנשבעים עליהם, ולדעת חכמים הם נחשבות כמחוברות וממילא דינם כקרקעות שאין נשבעים עליהם.

אין נשבעין אלא על דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין: ולכן אם הבעלים טוען לשומר 'בית מלא פירות מסרתי לך' והשומר אומר 'אני לא יודע כמה פירות היו בו, קח את הבית עם מה שהנחת בו'. השומר פטור משבועה, כי הוא תובע ממנו דבר בלי מידה. אבל אם הבעלים אומר 'היו בו פירות עד הזיז שבקיר' והשומר אומר 'היו בו פירות רק עד החלון', כאן זה דבר שבמידה, ומכיון שהשומר מודה במקצת הוא חייב שבועה.

גמרא: תשלומי כפל מנלן? מניין לנו שאין תשלומי כפל בארבעת הדברים הללו (עבדים שטרות הקדשות וקרקעות)?

דתנו רבנן: נאמר "על כל דבר פשע על שור על חמור על שם על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה, עד האלהים יבא דבר שניהם, אשר ירשיען אלהים ישלם שניהם לרעהו". "על כל דבר פשע" זהו 'כלל' (= כולל הכל). "על שור על חמור על שם על שלמה" זהו 'פרט' (= שמפרט רק שור חמור וכו'). "על כל אבדה"

שוב פעם זהו 'כלל' (= כולל הכל). נמצא שיש לנו 'כלל ופרט וכלל' ואתה מרבה בכלל רק את מה שיש בפרט, כשם שהפרט הוא דבר המטלטל וגופו שווה ממון, כך כל דבר שהוא מטלטל וגופו שווה ממון חייבים עליו כפל.

יצאו קרקעות: אבל הגונב קרקעות שאינם מטלטלין, וכן עבדים שהוקשו לקרקעות, וכן שטרות שאין גופם שווה ממון (= מה שנכתב בשטר רק גורם לגבות ממון), אינו משלם כפל. וכן הגונב מהקדש אינו משלם כפל, לפי שנאמר "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים", והקדש אינו "רעהו".

*

למדנו במשנה - (ולא תשלומי כפל) ולא ארבעה וחמשה:

שאלה: **מאי טעמא?** מדוע אין בהקדש תשלומי ארבעה וחמשה? (כי תשלומים אלה שייכים רק בשור ושה בלבד, ולא במטלטלין או עבדים קרקעות ושטרות) תשובה: **תשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה:** כלומר תשלומי ארבעה וחמשה הם ביחד עם הקרן והכפל. ומכיון שכבר למדנו שאין בהקדש תשלומי כפל, אם כן כשטבח או מכר הוא אמור להתחייב רק שלושה וארבעה ולא ארבעה וחמשה.

מושגים בדף

👉 **תשלומי כפל:** מי שגנב, או שומר שטען שנגנב ממנו הפקדון ואח"כ התברר שהוא בעצמו גנב אותו, משלם 'תשלומי כפל' = פי שנים. שנאמר "אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שה חיים שנים ישלם".

👉 **תשלומי ארבעה וחמשה:** ואם גנב שור או שה ואח"כ טבח או מכר אותו, משלם 'תשלומי ארבעה וחמישה' = פי ארבע על שה ופי חמש על שור. שנאמר "כי יגנב איש שור או שה וטבח או מכרו, חמשה בקר ישלם תחת השור, וארבע צאן תחת השה".